

Співпраця НЕФКО з Україною: стан і проблеми

Колосова В. П., д.е.н., доцент, головний консультант відділу нових викликів

Досліджено роботу Північної екологічної фінансової корпорації (Financing the initial scale-up of Nordic green solutions, Nefco; далі – НЕФКО)¹ в Україні щодо надання кредитної допомоги, проаналізовано проблеми, що виникають у процесі роботи організації, зокрема реалізації проєктів.

Висновки та рекомендації

- Залучення кредитних коштів НЕФКО є дуже важливим для економіки України, оскільки організація кредитує невеликі за обсягом проєкти, що їх реалізують громади у секторах теплопостачання, енергоефективності, очищення стічних вод, освітлення вулиць тощо. У процесі реалізації проєкту позичальники набувають досвіду щодо співпраці з міжнародними фінансовими установами та роботи відповідно до процедур цих організацій. У подальшому це сприяє їх успіху в залученні кредитів міжнародних фінансових організацій на вигідних умовах.
- Співпраця з НЕФКО може стати додатковим джерелом фінансових ресурсів на повоєнну відбудову, а також сприятиме підвищенню екологічних стандартів у житлово-комунальній сфері та діяльності господарюючих суб'єктів в Україні.
- Важливим для держави є відновлення співпраці з НЕФКО у сфері відновлювальної енергетики, що є одним з головних напрямів роботи НЕФКО – лідера «екологічного фінансування».
- Причинами нереалізованих в Україні проєктів зазначають, зокрема, політичну непослідовність місцевої влади, відсутність кваліфікованих кадрів на місцях, небажання працювати за міжнародними процедурами закупівель, відсутність кваліфікованих підрядників для реалізації проєктів у сфері енергоефективності.
- Під час підготовки та реалізації проєкту для забезпечення його успіху обов'язковим є створення групи реалізації проєкту, до якої мають входити кваліфіковані фахівці у сфері фінансів і проведення закупівель відповідно до процедур міжнародної фінансової організації.

НЕФКО наразі фінансує проєкти в різних секторах, зокрема хімічних препаратів, мінералів і металів, продуктів харчування та машинобудування, сільського господарства, очистки води, енергогенеруючих підприємств, муніципальних служб, переробки відходів, знешкодження радіоактивних відходів, управління охороною навколишнього середовища та виробництва екологічно чистого обладнання. За орієнтовними підрахунками, для досягнення аналогічних природоохоронних результатів на своїй території країнам Північної Європи треба було б витратити в 7-8 разів більше коштів.

9 березня 2022 р. НЕФКО виступило із заявою² про рішуче засудження жорстокого, незаконного та неспровокованого вторгнення Росії в Україну. Україна є найважливішою країною діяльності

¹ Міжнародна фінансова організація Північна екологічна фінансова корпорація заснована в 1990 році країнами Північного регіону: Фінляндією, Данією, Ісландією, Норвегією та Швецією. Корпорація фінансує екологічні проєкти в країнах Центральної та Східної Європи, включно і в Україні. Діяльність НЕФКО спрямована на проєкти, що поліпшують стан довкілля і є ефективними з погляду витрат. Діяльністю корпорації керує головний офіс у Гельсінкі (Фінляндія). Пріоритетними проєктами для фінансування корпорацією є такі, що спрямовані на зниження викидів парникових газів в атмосферу, поліпшення екологічного стану Балтійського моря або зменшення викидів токсичних забруднень.

² Statement of Nefco – The Nordic Green Bank regarding Russian invasion of Ukraine. URL: <https://www.nefco.int/news/statement-of-nefco-regarding-russian-invasion-of-ukraine/>

НЕФКО, в якій впроваджено значну кількість «зелених» проєктів у приватному та державному секторах. У заяві зазначається, що НЕФКО максимально підтримуватиме своїх клієнтів, партнерів та проєктну діяльність в Україні. Водночас організація зупиняє всю поточну проєктну та фінансову діяльність та відмовляється від усіх зобов'язань і завдань цільових фондів у Росії та Білорусі.

В Україні НЕФКО надає фінансування насамперед проєктам у територіальних громадах задля досягнення цілей та пришвидшення «зеленого» переходу. Корпорація працює на всій території України, акцентуючи на малих і середніх проєктах, інвестуючи в енергоефективність, модернізацію мереж централізованого теплопостачання, комунального водопостачання та водоочисних споруд. Крім того, НЕФКО взяла на себе значні інвестиції у секторі відновлюваної енергетики, пов'язані як і з сонячною енергією, так і з вітроенергетикою³.

Портфель НЕФКО в Україні становить на сьогодні 255 проєктів, з яких 151 проєкт вже впроваджено. Проєкти впроваджено переважно протягом останніх 10 років, особливо активно – з 2013 р. Загальний обсяг інвестицій за впровадженими проєктами становить понад 230 млн євро, з яких близько 86 млн євро є кредитними коштами НЕФКО, близько 26 млн євро – грантовими коштами, а решта є сумою місцевого співфінансування. Загальний обсяг зменшення викидів вуглецевого газу за результатами реалізованих проєктів становить 149 тис. т щорічно, щорічно відбувається економія 137 МВт-год. теплової енергії та близько 97 МВт-год. електроенергії.

Модернізація мереж централізованого теплопостачання є одним з основних напрямів діяльності НЕФКО в Україні, що фінансується кількома ініціативами країн Північної Європи. Шведське фінансування в централізоване теплопостачання України пов'язане з використанням відходів промислового тепла як джерела для централізованого теплопостачання замість викопного палива, що є новим напрямом модернізації для України.

У 2020 р. НЕФКО вирішила відмовитися від інвестування в нові проєкти в секторі відновлюваної енергетики, але з метою підтримки сталого розвитку України продовжувала розробляти та фінансувати муніципальні проєкти у таких секторах, як енергоефективність, централізоване теплопостачання та очищення стічних вод. Особливу увагу організація приділяла малим і середнім проєктам, а також тим, які є прикладом реагування на технологічні звершення. Фінансування проєктів муніципального сектору у Східній Європі є одним із трьох основних напрямів стратегії НЕФКО до 2025 р.

У НЕФКО звернули увагу, що рішення припинити фінансування проєктів у секторі відновлюваної енергетики базується виключно на невиконанні угод про «зелені» тарифи. Крім того, помилковою корпорація назвала ініціативу запровадження акцизу на електроенергію з відновлювальної енергетики, вказала, що насправді чиста енергетика має субсидуватися, а викопні ресурси – оподатковуватися на викиди вуглекислого газу⁴.

За останні три роки НЕФКО скасувала енергоефективні проєкти у 18 українських містах через бюрократичні перепони. Через це Україна недоотримала близько 20 % інвестицій організації. Втрати від нереалізованих проєктів обчислюються на рівні близько 35 млн євро. Поряд зі скасованими проєктами втрачено або не надано значну кількість грантових коштів, за рахунок яких фінансувалася підготовка цих проєктів, зокрема витрачених на бізнес-плани та техніко-економічні обґрунтування. Не був досягнутий і запланований рівень економії від імплементації скасованих проєктів – це близько 160 млн грн на рік від скорочення споживання енергії, води та інших природних ресурсів.

Причинами нереалізованих проєктів вказано⁵, зокрема, політичну непослідовність місцевої влади, відсутність кваліфікованих кадрів на місцях, небажання працювати за міжнародними процедурами закупівель, відсутність кваліфікованих підрядників для реалізації проєктів у сфері енергоефективності. Крім того, проблеми також виникають через бюджетні проблеми, пов'язані з пандемією. Негативний вплив на реалізацію окремих проєктів справлятимуть наслідки воєнних дій.

³Нефко запускає нову п'ятирічну стратегію та відзначає 30 років свого «зеленого» фінансування. URL: https://news.kompass.ua/news/nefko_zapuskae_novu_p_39_jatirichnu_strategiju_ta_vidznachae_30_rokiv_svogo_zelenogo_finansuvannja/2021-03-29-49295

⁴Корпорація НЕФКО зупиняє інвестиції у нові «зелені» проєкти через дії уряду. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/06/4/674655/>

⁵Україна втратила 20% інвестицій НЕФКО в енергоефективні проєкти через бюрократію. URL: <https://cikavosti.com/ukraina-vtratila-20-investicii-nefko-v-energoefektivni-proekti-cherez-burokratiu/#hcq=1FrfC1t>